

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 621/2022-42

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Petra Straku a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpeného Advokátskou kanceláriou JUDr. Danica Birošová, s. r. o., Piaristická 46, Trenčín, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/20/2021 z 28. júla 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/20/2021 z 28. júla 2022 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5Obdo/20/2021 z 28. júla 2022 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **493,10 eur** a zaplatiť ich jeho právnej zástupkyňi do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením v civilnom spore o odmietnutí jeho dovolania, ktoré žiada zrušiť a vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie.

II.

2. Okresný súd rozsudkom z 18. apríla 2019 zamietol žalobu sťažovateľa (správcu úpadcu spoločnosti s ručením obmedzením) proti žalovanej bývalej konateľke a jedinej spoločníčke tejto spoločnosti s ručením obmedzeným (ďalej len „úpadca“) o vydanie bezdôvodného obohatenia 42 900 eur, ktoré žalovaná vybrala z účtu úpadcu viacerými výbermi hotovosti od augusta do októbra 2015. Žalovaná toto tvrdenie nepoprela, no uviedla, že z účtu vybraté peniaze použila na obchodnú činnosť úpadcu, pričom tieto výdaje boli riadne zaúčtované a s dokladmi o tom disponuje sťažovateľ. Podľa okresného súdu žalovaná pri výbere peňazí z účtu konala ako štatutárny zástupca a len preukázaný výber peňazí nie je bezdôvodným obohatením, no ani škodou, ktorej vznik na strane úpadcu sťažovateľ nepreukázal.

3. Na odvolanie sťažovateľa krajský súd rozsudok okresného súdu rozsudkom z 24. novembra 2020 potvrdil. Uviedol, že dôkazné bremeno preukázania škody je na sťažovateľovi, ktorý netvrdil a ani nepreukázal, čo malo byť protiprávnym úkonom žalovanej s tým, že z výberov hotovosti z účtu úpadcu nemožno uzavrieť, že by bola úpadcovi spôsobená škoda, keďže sťažovateľ nepredložil dôkaz o tom, že žalovaná si peniaze prisvojila alebo použila pre vlastné potreby.

4. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie okrem iného aj z dôvodu podľa § 421 ods. 1 písm. b) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), v ktorom za doteraz najvyšším súdom nevyriešenú považoval právnu otázku posúdenia výberov z účtu úpadcu jej konateľom, teda či ide o bezdôvodné obohatenie konateľa alebo o škodu úpadcu. Ďalej sťažovateľ napadol nesprávne ustálenie dôkazného bremena, ktoré mal podľa rozhodnutí znášať iba on, a to aj za prijatia správnosti právneho posúdenia, že vzťah úpadcu so žalovanou sa posúdi podľa § 135a Obchodného zákonníka. Podľa sťažovateľa ak bolo nesporné, že žalovaná vybrala peniaze z účtu a bránila sa tým, že ich použila na činnosť úpadcu, potom sa dôkazné bremeno presunulo na ňu tak, aby preukázala liberačný dôvod. Podľa sťažovateľa bolo nesporné, že majetok úpadcu chýba a že s ním žalovaná nenaložila v prospech úpadcu, keď žalovaná uvádzala rôzne tvrdenia, no nijak ich v rozpore so svojou procesnou povinnosťou nepreukázala.

5. Najvyšší súd vychádzal z toho, že nosným dôvodom zamietnutia žaloby bolo, že výbery peňazí z účtu úpadcu žalovanou nepredstavujú jej bezdôvodné obohatenie a ani škodu úpadcu, za ktorú by žalovaná ako konateľka podľa § 135a Obchodného zákonníka zodpovedala. Za skutkovo rozhodné považoval závery súdov o stave majetku a účtovníctva úpadcu, k čomu dôkaznú povinnosť plnili obe sporové strany. K dovolaciemu dôvodu sťažovateľa podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP najvyšší súd široko zrekapituloval svoju rozhodovaciu činnosť. Následne uviedol, že sťažovateľ si výslovne uplatnil bezdôvodné obohatenie a okresný a krajský súd svoje rozhodnutie založili na neunesení jeho dôkazného bremena o tom, že žalovaná si vybraté peniaze ponechala a nevrátila ich do majetku, teda že by takto došlo ku škode úpadcu.

6. Podľa najvyššieho súdu právna otázka sťažovateľa spočíva na inom než v konaní zistenom skutkovom stave, keď nebolo preukázané, že by si žalovaná vybraté peniaze ponechala pre vlastnú potrebu a úpadcovi ich nevrátila. Podľa najvyššieho súdu ak krajský súd prijal záver o nepreukázaní vzniku škody úbytkom majetku úpadcu ako predpokladu pre vznik zodpovednosti žalovanej za škodu, potom otázka smerujúca k presunu dôkazného bremena vo vzťahu k liberačnému dôvodu podľa § 135a ods. 3 Obchodného zákonníka vychádza z iného ako zisteného skutkového stavu. Preto ide o otázku hypotetickú, a nie je daná prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 CSP.

Ďalej najvyšší súd zdôraznil, že je viazaný zisteným skutkovým stavom a ani prípadná odpoveď na otázku sťažovateľa by nemala vplyv na závery krajského súdu. Sťažovateľovi vytkol, že otázku formuloval ako alternatívnu (bezdôvodné obohatenie alebo náhrada škody), avšak z rozhodnutia krajského súdu vyplýva, že nárok bol posúdený nielen z pohľadu bezdôvodného obohatenia podľa § 451 a nasl. Občianskeho zákonníka, ale aj z pohľadu škody podľa § 135a a nasl. Obchodného zákonníka. Najvyšší súd uzavrel, že nezistil prípustnosť dovolania sťažovateľa v časti nesprávnosti právneho posúdenia, a preto ho podľa § 447 písm. f) CSP odmietol.

III.

7. Sťažovateľ namieta, že všeobecné súdy pri výklade a interpretácii dôkazného bremena popreli jeho účel a význam a rozložili ho tak, že zásadne popreli jeho spravodlivosť. Sťažovateľ sa nestotožňuje so záverom okresného a krajského súdu, s ktorým sa stotožnil aj najvyšší súd, keď konanie žalovanej nebolo posúdené ako bezdôvodné obohatenie. Poukazuje na to, že žalovaná nijak nepreukázala svoje tvrdenia o použití vybratých peňazí na chod úpadcu, a je zrejmé, že bola daná väzba medzi obohatením sa žalovanej a úbytkom na majetku úpadcu. Podľa sťažovateľa žalovaná svoje tvrdenia nijak nepreukázala a dôkazné bremeno bolo na neho prenesené neprímerane. Podľa sťažovateľa najvyšší súd svojím formalistickým prístupom a sofistikovanou argumentáciou odôvodnil zrejmú nespravodlivosť. Podstatou sťažnostnej argumentácie je to, že najvyšší súd formalisticky posúdil prípustnosť dovolania a vecne o ňom nerozhodol.

8. Najvyšší súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že namietané uznesenie nemohol zaťažiť vadou nesprávnej aplikácie právnych predpisov, keď neuskutočnil vecný prieskum rozsudku krajského súdu a sťažovateľ podsúva vlastný náhľad na skutkový stav o preukázaní úbytku majetku úpadcu, hoci to z rozsudku krajského súdu nevyplýva. V konaní pred súdom boli vykonané dôkazy navrhnuté oboma stranami a až na základe ich výsledkov okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľ neunesol dôkazné bremeno k tvrdeným skutočnostiam o bezdôvodnom obohatení žalovanej alebo škode úpadcu.

9. Žalovaná ústavnú sťažnosť považuje za neprípustnú, keďže argumentácia sťažovateľa je opakovaním jeho argumentácie pred všeobecnými súdmi, s ktorou sa správne a vecne vysporiadali. Sťažovateľ mal možnosť navrhnúť dôkazy na preukázanie tvrdení, no neurobil tak.

IV.

10. Z hľadiska ústavného posúdenia treba rešpektovať právomoc najvyššieho súdu ústavne konformným spôsobom vymedzovať si prípustnosť dovolania a vychádzať z toho, že v prvom rade je vecou najvyššieho súdu určovať si koncepciu interpretácie prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov, a to za predpokladu, že táto nie je nepriateľská z hľadiska ochrany základných práv a slobôd. Z ústavného hľadiska je podmienkou, aby takáto interpretácia nebola svojvoľná, ale ani formalistická a aby bola čo najústálenejšia, a teda súladná s právom na súdnu ochranu (II. ÚS 398/08, II. ÚS 65/2010). Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa súdna ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

11. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľa odmietol s odôvodnením, že dovolacia otázka bola len hypotetická. Pri posudzovaní jej prípustnosti vychádzal zo záveru, ktorý označil ako skutkový, s tým, že ním je viazaný, že vznik škody nebol preukázaný. Preto zastával názor, že otázka dovolateľa o presune dôkazného bremena na žalovanú a jej povinnosť preukázať liberačný dôvod vychádza z iného skutkového stavu, ako bol zistený okresným a krajským súdom. Táto úvaha je však nesprávna. Najvyšší súd nesprávne vychádza z toho, že je viazaný skutkovým stavom, konkrétne tým, že škoda nevznikla. Tým však viazaný nebol, pretože nejde o zistený skutkový stav. Zistený skutkový stav, ktorým bol najvyšší súd viazaný, spočíval v tom, že žalovaná vybrala z účtu úpadcu peniaze. To, či sú tieto peniaze škodou alebo bezdôvodným obohatením, je však právnou, na základe dovolania preskúmateľnou otázkou, keďže na záver, či ide o škodu alebo bezdôvodné obohatenie, je potrebné aplikovať hmotnoprávne normy § 135a Obchodného zákonníka a § 451 Občianskeho zákonníka.

12. Podľa sťažovateľa nesprávne právne posúdenie toho, že výber hotovosti z účtu úpadcu je škodou, malo za následok nesprávne rozdelenie dôkazného bremena, ktoré malo spočívať výlučne na sťažovateľovi. Skutkový stav v otázke výberu hotovosti z účtu úpadcu žalovanou nebol medzi stranami sporný a súdy mali len z tejto skutočnosti vyvodiť záver, či ide o škodu alebo o bezdôvodné obohatenie. Pritom je bez významu, z akého právneho dôvodu si nárok uplatnil sťažovateľ. Právne posúdenie je vecou súdu, a to aj dovolacieho. Preto nemožno akceptovať implicitné odkazy na to, že žalobca sa domáhal zaplatenia ako bezdôvodného obohatenia. Z výsledkov dokazovania na okresnom a krajskom súde mal najvyšší súd k dispozícii všetky skutkové zistenia na posúdenie nároku aj podľa § 135a Obchodného zákonníka. Najvyšší súd však neprípustne formalisticky vyhodnotil dovolaciu otázku v kontexte účelu dovolacieho prieskumu, keď sťažovateľ počas celého konania, rovnako v dovolaní, namietal, že ak by sa nárok aj mal posúdiť podľa § 135a Obchodného zákonníka, preukázal vznik škody tým, že žalovaná peniaze z účtu vybrala, a teda s nimi disponovala. Tým, že najvyšší súd dovolaciu otázku vyhodnotil ako hypotetickú a nezodpovedajúcu zistenému skutkovému stavu, nesprávne aplikoval § 421 ods. 1 CSP, keď dospel k neprípustnosti dovolania.

13. K tomu treba uviesť, že sťažovateľ sa v dovolaní domáhal zodpovedania právnej otázky, či na daný skutkový stav možno aplikovať § 135a Obchodného zákonníka, a právnej otázky, či na daný skutkový stav možno aplikovať § 451 Občianskeho zákonníka. Otázku formuloval alternatívne, keďže okresný a krajský súd nezdôvodnili možnosť použitia § 451 Občianskeho zákonníka, a ak dovolací súd nárok posúdi podľa § 135a Obchodného zákonníka, položil otázku, či ako žalobca znáša dôkazné bremeno ohľadom preukázania liberačného dôvodu podľa § 135a ods. 3 Obchodného zákonníka. Nebol dôvod na tieto otázky neodpovedať. Odmietnutie dovolania sťažovateľa je výsledkom zjavnej chyby právneho posúdenia otázky prípustnosti dovolania. Súdna ochrana nebola sťažovateľovi najvyšším súdom poskytnutá v CSP predpokladanej kvalite, čo viedlo k porušeniu jeho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahovo zhodného práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Preto bolo vyslovené porušenie ústavných práv sťažovateľa namietaným uznesením najvyššieho súdu, ktoré bolo následne podľa čl. 127 ods. 2 ústavy zrušené s tým, že vec sa vracia najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, v ktorom bude nevyhnutné posúdiť sťažovateľom položenú právnu otázku, či preukázal vznik škody úpadcu a či musel preukázať aj to, akým spôsobom žalovaná peniaze spotrebovala.

14. K námietke sťažovateľa, že súdy nesprávne posúdili dôkazné bremeno, možno uviesť, že okresný a krajský súd nespornú skutočnosť, že žalovaná peniaze z účtu úpadcu vybrala, uzavreli tak, že úpadcovi škoda nevznikla, lebo sťažovateľ nepreukázal, že ich spotrebovala inak ako v prospech úpadcu. Pokiaľ súdy dospeli k právnomu záveru, že vzťah úpadcu a žalovanej sa spravuje § 135a Obchodného zákonníka, potom konštatovanie, že to bol sťažovateľ, kto nepreukázal, že žalovaná nekonala s odbornou starostlivosťou, nie je zjavne nesprávny. To, že žalovaná ako konateľka bola oprávnená na výber peňazí z účtu úpadcu, ešte neznamená, že konala s odbornou starostlivosťou. Okresný súd nesprávne uzavrel, že sťažovateľ má preukázať predpoklady takejto zodpovednosti za škodu, teda vznik škody, protiprávne konanie škodcu, a to porušenie konkrétnej povinnosti a príčinnú súvislosť medzi škodou a protiprávnym konaním žalovanej. Zodpovednosť konateľa za škodu sa spravuje § 135a ods. 3 Obchodného zákonníka. Porušenie povinnosti konateľa konať s odbornou starostlivosťou a v súlade so záujmami spoločnosti sa predpokladá a dôkaz opaku je na konateľovi, ktorý musí preukázať že konal s odbornou starostlivosťou a že konal v súlade so záujmami spoločnosti (*Barkoci, S, Blaha, M., Grambličková, B., In: Patakyová, M. a kol. Obchodný zákonník. Komentár. 1. vydanie. Bratislava: C. H. Beck, 2022, komentár k § 135a (online), Pala, R., Frindrich, J., Palová, I., In: Ovečková, O. a kol. Obchodný zákonník. Veľký komentár. Zväzok I (§ 1 až 260). 2. vydanie. Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022, s. 1268*).

15. Nie sťažovateľ, ale žalovaná mala preukázať skutočnosti odôvodňujúce jej konanie s odbornou starostlivosťou a v záujme spoločnosti. Záver súdov, že nebol preukázaný vznik škody úpadcu, nevyplýva z vykonaného dokazovania. V konaní bolo nesporne preukázané, že došlo k zníženiu majetku úpadcu hotovostnými výbermi, teda že spoločnosti vznikla škoda. Či tieto peniaze boli použité pre úpadcu, je otázkou preukazovania konania s odbornou starostlivosťou a v záujme spoločnosti. Aj najvyšší súd na okraj uvádza, že sťažovateľ dôkazné bremeno ohľadom vzniku škody uniesol, keď preukázal, že peniaze, s ktorými žalovaná disponovala, z majetku spoločnosti ušli, a to, či peňažné prostriedky boli použité pre spoločnosť, je otázkou konania so starostlivosťou riadneho hospodára, ohľadne ktorej nesie dôkazné bremeno žalovaná. Východisková nesprávnosť v právnom posúdení vznikla už na okresnom súde, keď prijal záver, že sťažovateľ nepreukázal vznik škody, lebo nepreukázal, akým spôsobom žalovaná peniaze minula. Posúdenie toho, či určitá preukázaná nesporná skutočnosť je škodou, je právnou úvahou. Súdy pri vyhodnotení skutkového stavu dospeli k nesprávnomu právnomu záveru o nepreukázaní predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu, čo malo za následok nesprávnosť zamietnutia žaloby pre neunesenie dôkazného bremena sťažovateľom. V dôsledku nesprávnych záverov o nepreukázaní vzniku škody z nesporných skutkových zistení bolo na sťažovateľa neprímerane prenesené dôkazné bremeno o tom, ako žalovaná hotovosť spotrebovala, hoci práve ju zaťažovalo bremeno preukázania toho, že s nimi naložila s odbornou starostlivosťou a v záujme spoločnosti.

V.

16. Zistené porušenie základných práv sťažovateľa odôvodňuje to, aby mu najvyšší súd podľa § 73 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov úplne nahradil trovy konania, ktoré mu vznikli zastúpením advokátom. Výška trov právneho zastúpenia bola určená podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách

a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov a je 493,10 eur za dva úkony právnej služby v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia a podanie sťažnosti 2 x 193,83 eur) s náhradou podľa § 16 ods. 3 vyhlášky (2 x 11,63 eur), k čomu treba vzhľadom na to, že advokát sťažovateľa je platiteľom dane z pridanej hodnoty, podľa § 18 ods. 3 vyhlášky pripočítať daň z pridanej hodnoty (82,18 eur).

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 2. marca 2023

Robert Šorl
predseda senátu